

Oslo, 12. Mars 2024

Hørings svar fra Nei til Atomvåpen og Norske Leger mot Atomvåpen til forslag om endring av tilleggsavtale mellom Norge og USA om forsvarssamarbeid:

Norge har siden Nato-toppmøtet i 1957 hatt som sikkerhetsstrategi «Ingen atomvåpen på norsk jord i fredstid». Vi frykter at endring av tilleggsavtalen om forsvarssamarbeid med USA vil undergrave norsk atomvåpenpolitikk.

Endringene i avtalen innebærer opprettelsen av åtte nye omforente områder på svært strategiske plasseringer, og det er heller ikke her noen verifikasjonssystemer mot at det kan oppbevares atomvåpen på norsk jord. Det er ikke i norsk sikkerhetspolitisk interesse å bli dratt inn i et avskrekkingsspill med betydelig potensial for rask og uforutsigbar eskalering. Å øke antallet omforente områder vil dermed gjøre flere deler av Norge mer utsatt for både konvensjonelle og kjernefysiske angrep.

Baseerklæringen fra 1949 og prinsippet om ingen baser for fremmede styrker i Norge har vært retningsgivende for norsk sikkerhetspolitikk for å holde stormaktene på armlengdes avstand og dermed unngå at Norge blir involvert i en væpnet konflikt - i verste fall med bruk av atomvåpen. Norge står nå i fare for å gå nok et steg vekk fra denne basepolitikken, som la et verdifullt grunnlag for fred og beroligelse selv gjennom Den kalde krigen, da den militære trusselen fra Sovjetunionen var betydelig større. At Norge i denne sammenhengen igjen gir fra seg myndighet, om enn over begrensede områder, aktualiserer derfor større sikkerhetspolitiske problemstillinger.

Vi fraråder derfor endringene i tilleggsavtalen og dermed opprettelsen av åtte nye omforente områder på Andøya, Bardufoss, Setermoen, Namsen, Ørland, Værnes, Osmarka og Haakonvern, basert på følgende tre hovedinnvendinger.

1. Avtalen skaper usikkerhet om utplassering av atomvåpen på norsk territorium

Avtalens artikkel 1.2 stadfester at "Alle aktiviteter i henhold til denne avtalen skal utføres med full respekt for norsk suverenitet, norske lover og folkerettslige forpliktelser, herunder når det gjelder lagring av visse våpentyper på norsk territorium. Det er ingenting i denne avtalen som endrer den norske basepolitikken eller norsk politikk med hensyn til lagring eller utplassering av kjernefysiske våpen på norsk territorium."

Skal avtalens artikkel 1.2 respekteres, må Norge forbeholde seg retten til å kontrollere at amerikanske styrker ikke, under noen omstendigheter, kan bruke, utplassere, lagre, utvikle eller overføre atomvåpen til Norge i fredstid. Ifølge avtalen må de amerikanske styrkene oppgi hvilke våpen de lagrer, men det foreligger ikke noe mandat for norske myndigheter til å kontrollere dette. Slikt kan ikke baseres kun på tillit. Av strategiske hensyn burde Norge sikre

et velfungerende verifiseringsregime, fordi alle stater, selv nære allierte, til syvende og sist vil vektlegge egne nasjonale interesser sterkest.

Overholdelse av artikkel 1.2 utfordres av avtalens artikkel 3, der amerikanske styrker gis eksklusiv rett og kontroll over områder der de kan lagre våpen. I artikkel 4 fremkommer det også at amerikanske styrker i 'ekstraordinære tilfeller' kan gjennomføre de nødvendige tiltakene for å sikre amerikanske operasjoner. Norsk suverenitet vil dermed risikere å bli tilsidesatt dersom amerikanske operative behov anses som viktigere. Dette kan sette norske sikkerhetsinteresser i fare fordi norske og amerikanske myndigheter har ulike oppfatninger av Russland; Norge ser ikke på Russland som en strategisk konkurrent slik amerikanske myndigheter gjør.

2. Avtalen øker faren for at norsk forsvarsinfrastruktur blir ansett som legitime mål for atomangrep

De siste årene har Natos fokus på kjernefysisk avskrekking og deling av atomvåpen ("nuclear sharing") vært økende. Dette innebærer utplassering av flere amerikanske atomvåpen i allierte land som ikke selv besitter atomvåpen, og involvering av allierte land i planlegging av mulig bruk av atomvåpen i tilfelle krig. Økt fokus på deling av atomvåpen bidrar også til økt press for utplassering av atomvåpen i Norge.

Videre er norske radarsystemer og etterretningstjenester allerede sentrale i Natos forsvarsplanlegging, kjent som "Natos øyne i nord". Gjennom endringene i tilleggsavtalen blir Norge enda mer sentral i denne atomstrategiske infrastrukturen, og dermed øker sannsynligheten for at norske mål blir utsatt for atomangrep.

3. Endringene i avtalen kan bety at norsk atomvåpenpolitikk settes til side i en krisesituasjon

Prinsippet om ingen atomvåpen på norsk jord er begrenset til å gjelde i fredstid. Dersom en konflikt mellom stormaktene eskalerer og kommer ut av kontroll, vil det kunne bli opp til amerikanske styrker å definere grensen mellom fred og konflikt og dermed eventuell introduksjon av atomvåpen. Dette er fordi konfliktpotensialet i de norsk-russiske grenseområdene, som i verden for øvrig, i økende grad preges av glidende overganger mellom fred, krise og krig.

Norge må til enhver tid, også i kriser, ha beslutningsmakt for operasjoner fra norsk territorium. Noe annet kan sette norske sikkerhetsinteresser i fare, fordi Norge og USA ikke nødvendigvis, til enhver tid, har sammenfallende interesser i måten man forholder seg til Russland. Mens USA kan trekke seg tilbake, forblir Norge Russlands naboland. Vår geografiske plassering og fordelene og ulempene denne plasseringen medfører, må alltid ligge til grunn for norske sikkerhetspolitiske valg.

**NORSKE LEGER
MOT ATOMVÅPEN**

Enhver norsk forsvarsavtale med USA må derfor sikre Norge muligheten til å verifisere at det ikke under noen omstendigheter kan brukes, lagres, utplasseres, utvikles eller overføres kjernefysiske våpen i Norge. Norske myndigheter må til enhver tid ha full råderett over norsk territorium, noe den foreslåtte avtalen ikke garanterer.

Takk for muligheten til å levere hørings svar.

Med vennlig hilsen,

Gunnar Johnsen,
Daglig leder,
Nei til Atomvåpen

Maja Fjellvær Thompson,
Daglig leder,
Norske leger mot atomvåpen

**NORSKE LEGER
MOT ATOMVÅPEN**